

CRNA GORA

ZAVOD ZA ŠKOLSTVO

OPŠTA GIMNAZIJA

Predmetni program

ENGLISKI JEZIK

I, II, III i IV razred

Podgorica

2020.

SADRŽAJ

A. NAZIV PREDMETA.....	3
B. ODREĐENJE PREDMETA.....	3
C. CILJEVI PREDMETA	3
D. POVEZANOST SA DRUGIM PREDMETIMA I MEĐUPREDMETNIM TEMAMA.....	5
E. OBRAZOVNO-VASPITNI ISHODI PREDMETA.....	6
I razred	6
II razred	10
III razred	13
IV razred	16
F. DIDAKTIČKE PREPORUKE ZA REALIZACIJU PREDMETA	19
G. PRILAGOĐAVANJE PROGRAMA DJECI SA POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA I NADARENIM UČENICIMA.....	31
H. VREDNOVANJE OBRAZOVNO - VASPITNIH ISHODA.....	32
I. USLOVI ZA REALIZACIJU PREDMETA (STRUČNA SPREMA I LITERATURA)	35

A. NAZIV PREDMETA

ENGLESKI JEZIK

B. ODREĐENJE PREDMETA

Engleski jezik danas služi kao lingua franca kako u Evropi tako i u cijelom svijetu, pa se, stoga, smatra neophodnim dijelom opšteg obrazovanja svakog pojedinca. Poznavanje stranih jezika, i posebno engleskog jezika, obezbjeđuje – i u zemlji i u svijetu – konkurentnost na tržištu rada, otvara mogućnost aktivnog učešća u sferi nauke, kulture, umjetnosti, i u svim drugim sferama društvenog života.

U Crnoj Gori engleski jezik je obavezan predmet u opštoj gimnaziji i izučava se kao strani jezik od I do IV razreda.

Osnovni elementi nastave stranih jezika su učenje jezika i sticanje znanja o jeziku, pa je i suština nastave engleskog jezika u opštoj gimnaziji:

- osposobljavanje učenika¹ za uspješnu usmenu i pisanu komunikaciju na engleskom jeziku,
- stvaranje dobre lingvističke osnove za dalje izučavanje jezika.

Razred	Sedmični broj časova	Ukupni broj časova	Broj časova – obavezni dio (80-85%)	Broj časova – otvoreni dio (15 do 20%)	Teorijska nastava	Vježbe i ostali vidovi nastave
I	3	108	91	17	40%	60%
II	3	108	91	17	40%	60%
III	3	108	91	17	40%	60%
IV	3	99	84	15	40%	60%

C. CILJEVI PREDMETA

Ciljevi i zadaci učenja jezika se zasnivaju na uvažavanju potreba i učenika¹ i društva, te na kompetencijama koje omogućavaju da se te potrebe zadovolje.

Nastava engleskog jezika po ovom programu ima za cilj da:

- omogući učeniku da proširi svoju sposobnost sporazumijevanja izvan granica maternjeg jezika, na nivou **B2**²,
- omogući učeniku upotrebu jezika u govoru i u pisanoj formi u različitim kontekstima u komunikaciji sa izvornim i neizvornim govornicima,

¹Svi izrazi koji se u ovom dokumentu koriste u muškom rodu obuhvataju iste izraze u ženskom rodu.

² Zajednički evropski okvir za žive jezike Savjeta Evrope.

- stvori dobru lingvističku osnovu za dalje izučavanje jezika,
- osposobi učenike da preuzimaju odgovornost za vlastito učenje i primjenjuju adekvatne strategija učenja, samostalno i kritički upotrebljavaju različite izvore znanja, odnosno da izgrađuju svoje zahtjeve kao korisnici jezika i oblikuju lične ciljeve učenja, vrednuju svoja dostignuća i trude se da ih poprave, pripremajući ih tako za samostalno i permanentno učenje,
- podstiče pravilan razvoj učenikove ličnosti u intelektualnom, emocionalnom i moralnom smislu, te razvoj kreativnog i kritičkog mišljenja i osjećaj za lijepo,
- doprinese formiranju autonomne, demokratične, empatične ličnosti koja će, šireći svoja znanja o drugim narodima i kulturama i istovremeno razvijajući svijest o vlastitim kulturnim vrijednostima, biti sposobna da na primjeren način djeluje u interkulturalnom i plurilingvalnom okruženju.

Za realizaciju navedenih opštih ciljeva u nastavi engleskog jezika učenici stiču i razvijaju jezičku kompetenciju i generičke vještine koje su date u daljem tekstu.

1. Jezička kompetencija

Lingvistička kompetencija

Učenici:

- upoznaju strani jezik na nivou fonetike i fonologije, morfologije, sintakse, semantike, i na diskursnom nivou i osposobljavaju se za usmeno i pismeno sporazumijevanje.

Sociolingvistička kompetencija

Učenici:

- razvijaju sposobnost razumijevanja tekstova u pogledu njihove namjene i izvantekstualnih okolnosti sporazumijevanja,
- ovladavaju primjerenim načinima usmenog sporazumijevanja i neverbalnog reagovanja.

Diskursna kompetencija

Učenici:

- razvijaju strategije koje im omogućavaju da stvore primjeren usmeni i pisani tekst (povežu, strukturiraju i prilagode tekst poruke okolnostima sporazumijevanja).

Poznavanje strategija rješavanja problema u komunikaciji

Učenici:

- razvijaju strategije za rješavanje nesporazuma i savladavanje prepreka u sporazumijevanju.

Interkulturalna kompetencija

Učenici:

- upoznaju važne aspekte društva i kulture zemalja engleskog govornog područja i postaju svjesniji sličnosti i razlika između tog i društva u kojem žive.

2. Generičke vještine

Vještine saradnje i timskog rada

Učenici:

- razvijaju vještine saradnje i timskog rada (npr. uvažavanja i pažljivog slušanja sagovornika, i pregovaranja) koje im omogućavaju da uspješno izvrše postavljene zadatke.

Komunikacijske vještine

Učenici:

- ovladavaju vještinama interakcije sa drugima kako bi postigli željene rezultate.

Kreativnost

Učenici:

- se osposobljavaju za stvaranje originalnih ideja i rješavanje problema na prikladan način, u skladu sa okolnostima sporazumijevanja.

Kritičko mišljenje

Učenici:

- ovladavaju vještinama koje im omogućavaju da kritički izvode zaključke na osnovu datih podataka, smisle i evaluiraju argumente i formiraju vlastito mišljenje.

Informaciono-komunikacione vještine

Učenici:

- ovladavaju vještinama koje im pomažu da – u eri informatičkog i digitalizovanog svijeta – pretražuju, analiziraju i prezentuju informacije na kritički način.

Numeričke vještine

Učenici:

- ovladavaju osnovama računanja u svakodnevnom životu, koriste osnovne matematičke operacije u praktičnim situacijama, prave približne procjene, shvataju i interpretiraju podatke iz grafikona i tabela.

Rješavanje problema

Učenici:

- razvijaju sposobnost definisanja prirode problema, procjenjivanja alternativa, predlaganja izvodljivih rješenja i određivanja ishoda različitih opcija.

Vještine upravljanja sobom

Učenici:

- razvijaju sposobnosti postavljanja ciljeva, organizacije vremena i samoprocjene, kao i samopoštovanje, samopouzdanje, odgovornost, samostalnost, upornost i proaktivnost u radu.

Poznavanje strategija samostalnog učenja

Učenici:

- upoznaju i razvijaju strategije samostalnog učenja (aktivnosti koje koriste pri sticanju, čuvanju i upotrebi znanja), čime se osposobljavaju za permanentno učenje.

D. POVEZANOST SA DRUGIM PREDMETIMA I MEĐUPREDMETNIM TEMAMA

Nastava stranih jezika je, u manjoj ili većoj mjeri, povezana sa svim nastavnim oblastima: prirodnim i društvenim naukama, umjetnošću, informatikom i fizičkom kulturom. Ta veza je naročito tijesna sa nastavom maternjeg jezika. Znanja stečena iz ostalih predmeta čine tematski okvir, a ona stečena na časovima maternjeg jezika su često polazište u nastavi stranih jezika.

Međupredmetne oblasti/teme obavezne su u svim nastavnim predmetima i svi su ih nastavnici obavezni ostvarivati. Međupredmetne oblasti/teme jesu sadržaji koji omogućavaju da se u opšteobrazovni kurikulum uključe određeni ciljevi i sadržaji obrazovanja koji nisu dio formalnih disciplina ili pojedinih predmeta, ili koji su po strukturi interdisciplinarni. Ovi sadržaji doprinose integrativnom pristupu opšteg obrazovanja i u većoj mjeri povezuju sadržaje pojedinih predmeta.

E. OBRAZOVNO-VASPITNI ISHODI PREDMETA

I razred

Obrazovno-vaspitni ishod 1 <i>Na kraju učenja učenik će moći da pokaže da razumije živi ili snimljeni govor na poznatu temu, koji sadrži poznatu gramatiku i leksiku.</i>
Ishodi učenja <i>Tokom učenja učenik će moći da:</i> <ul style="list-style-type: none">– uoči glavnu misao/suštinu kraćeg formalnog/neformalnog teksta;– pronađe tražene podatke u kraćem formalnom/neformalnom tekstu (<i>ko, šta, gdje, kada, kako, čiji, koji, koliko, zašto...</i>);– razlikuje bitne od manje bitnih informacija;– koristi kontekst da bi došao do značenja nepoznatih riječi;– uoči izvantekstualne okolnosti sporazumijevanja (raspoloženje (sa)govornika i odnos(e) između sagovornika);– prepozna vrstu i registar teksta.
Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda: a) Sadržaji/pojmovi: Audio/video zapisi (u cjelini, gdje je to primjereno, ili odlomci/inserti iz njih): priče, pjesme, monolozi, govori, intervjui, razgovori, informativne emisije (vijesti, reportaže...), kvizovi, zabavne emisije, filmovi... b) Aktivnosti učenja Učenici slušaju tekst i izvršavaju postavljene zadatke: <ul style="list-style-type: none">– neverbalno (razvrstavanjem slika, povezivanjem slika i teksta, označavanjem tačnih/netačnih/nenavedenih tvrdnji, rješavanjem zadataka višestrukog izbora, povezivanjem izmiješanih fragmenata teksta u smislu cjeline...);– verbalno (popunjavanjem tabela i upitnika, dopunjavanjem teksta, pisanjem bilježaka, odgovorima na postavljena pitanja, razgovorom o tekstu).
c) Broj časova realizacije (okvirno)³

³Na svakom času zastupljene su sve jezičke vještine za dati razred, pri čemu su jedna ili više njih dominantne, pa je stoga nemoguće odrediti okvirni broj časova za svaki obrazovno-vaspitni ishod pojedinačno.

Obrazovno-vaspitni ishod 2

Na kraju učenja učenik će moći da, uz odgovarajući izgovor i intonaciju, učestvuje u razgovoru i povezano govori na poznatu temu, u okviru poznate gramatike i leksike.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- učestvuje u razgovoru o prošlim, sadašnjim i budućim događajima/aktivnostima, o svojim i interesovanjima/osjećanjima/željama drugih (postavljajući pitanja i dajući odgovore, razmjenjujući informacije);
- koristi odgovarajuću leksiku u zamjenu za leksiku koje ne može da se sjeti;
- koristi odgovarajuće izraze da dobije na vremenu dok razmišlja šta da kaže;
- daje intervju, vodi ih, i izvještava o njima;
- simulira sporazumijevanje u svakodnevnim situacijama na način koji je prirodan za kulturu zemalja čiji jezik uči;
- koncizno/ukratko izloži suštinu/bitne informacije iz zadatog teksta;
- ispriča priču na osnovu vizuelnih/verbalnih podsticaja;
- analizira sličnosti i razlike između svoje kulture/tradicije i kulture/tradicije vršnjaka drugih zemalja;
- jasno iznese svoje mišljenje/stav i obrazloži ga;
- prezentuje rezultate projekta.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:**a) Sadržaji/pojmovi:**

Napomena: Ovdje navedeni Sadržaji/pojmovi: odnose se na sve četiri jezičke vještine. Podrazumijeva se ciklično obnavljanje sadržaja/pojmova iz prethodnih razreda. U Tabeli 1 dat je tematski okvir i pregled pojmova/sadržaja za nivo B2. Nastavnici, uz ključne sadržaje/pojmove koji su dati u poglavlju E, samostalno planiraju teme i preostale sadržaje/pojmove – za svaki razred posebno – na nivou aktiva.

Phonology: pronunciation of English sounds, word stress, silent letters

Compound nouns and their plural forms

Articles

Word formation: derivation of nouns, verbs, adjectives, adverbs

Noun verb agreement

Reciprocal pronouns: *each other, one another*

Reflexive/emphatic pronouns

Relative pronouns: *who, whom, that, which, whose*

Relative adverbs: *when, where, why*

Quantifiers: *a few/few, a little/little, a lot of, plenty of, a great deal of...*

Indefinite pronouns: universal, partitive, quantifying

Regular and irregular comparison of adjectives

Comparison of equality (*as+adj+ as*)

Comparison of inequality (*not so/as+adj +as*)

Too/enough

Adverbs: denoting manner, place, time, frequency

Prepositions: denoting position, direction, time

Present simple vs. Present continuous

Past simple vs. Past continuous

Present perfect: with *always, often, lately, recently, seldom, rarely*

Present perfect vs. Past simple

Past perfect

Future forms: *will + V, be going to + V, Present simple, Present continuous*

Passive voice: Present simple, Past simple, Future simple
Modal verbs (present and future time reference): denoting ability, possibility, obligation and necessity, absence of obligation, prohibition, permission, advice, probability
Reported speech: statements (*said, told*)
Verbs followed by gerunds and infinitives
Clauses: nominal (*that, what*), defining relative (with *who, whom, that, which, whose, where, when*), adverbial (denoting time, place), conditional – type 0,1,2
Multi-part verbs
Collocations and idioms

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- učestvuju u razgovoru sa drugim učenicima ili nastavnikom (postavljaju pitanja i daju odgovore, razmjenjuju informacije);
- igraju uloge/učestvuju u dramatizacijama;
- simuliraju sporazumijevanje u svakodnevnim situacijama;
- pripremaju i sprovode intervjue, i daju izvještaje o njima;
- samostalno ili u paru/grupi pripremaju i koncizno/ukratko izlažu suštinu/bitne informacije iz zadatog teksta;
- samostalno ili u paru/grupi smišljaju priče na osnovu vizuelnih/verbalnih podsticaja;
- pripremaju se za diskusije i učestvuju u njima;
- rade na projektima i prezentuju rezultate projekta.

Obrazovno-vaspitni ishod 3

Na kraju učenja učenik će moći da pokaže da razumije pisani tekst na poznatu temu, u okviru poznate gramatike i leksike.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- uoči glavnu misao/suštinu kraćeg formalnog/neformalnog teksta;
- pronađe tražene podatke u kraćem formalnom/neformalnom tekstu (*ko, šta, gdje, kada, kako, čiji, koji, koliko, zašto...*);
- razlikuje bitne od manje bitnih informacija;
- pravi razliku između u tekstu iznesenih stavova, uključujući i stav autora, i datih činjenica;
- koristi kontekst da bi došao do značenja nepoznatih riječi;
- uoči izvantekstualne okolnosti sporazumijevanja (raspoloženje (sa)govornika i odnos(e) između sagovornika);
- prepozna vrstu i registar teksta.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:

a) Sadržaji/pojmovi:

Tekstovi (uključujući i internet izvore): formular, pismo, e-mail, upitnik, intervju, oglas/reklama, obavještenje, web stranica, priča, (novinski) članak, prospekt/brošura...

b) Aktivnosti učenja

Učenici slušaju tekst i izvršavaju postavljene zadatke:

- neverbalno (razvrstavanjem slika, povezivanjem slika i teksta, označavanjem tačnih/netačnih/nenavedenih tvrdnji, rješavanjem zadataka višestrukog izbora, povezivanjem naslova sa djelovima teksta, povezivanjem izmiješanih fragmenata teksta u smislaone cjeline...),
- verbalno (popunjavanjem tabela, formulara i upitnika, dopunjavanjem teksta, pisanjem bilježaka, odgovorima na postavljena pitanja, određivanjem podnaslova djelovima teksta, razgovorom o tekstu, radom na projektnim zadacima, rješavanjem problemskih zadataka).

Obrazovno-vaspitni ishod 4

Na kraju učenja učenik će moći da se pismeno izražava o poznatoj temi koristeći osnovna pravila interpunkcije i pravopisa, i poznatu gramatiku i leksiku.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- popuni tabelu i formular;
- prateći uobičajene faze u procesu pisanja, dođe do završne verzije teksta;
- poveže rečenice u koherentne cjeline koristeći zadate veznike;
- jasno navede hronološki tok događaja u tekstu;
- jasno iskaže svoje mišljenje/osjećanja/želje;
- potkrijepi izneseno mišljenje navođenjem činjenica/primjera;
- napiše kratak funkcionalni tekst zadatog registra;
- napiše kratak tekst/priču opisujući stvarni ili izmišljeni događaj;
- napiše kratak esej.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:**a) Sadržaji/pojmovi::**

Tekstovi: poster, neformalni e-mail/pismo, kratak članak (npr. za školski časopis, zidne novine, blog...), brošura (projektni zadatak), kratak prikaz knjige/filma po modelu, kratka priča, esej.

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- samostalno i/ili u paru/grupi prikupljaju/vrše izbor leksike i informacija potrebnih za planirane aktivnosti;
- oblikuju tekst primjenjujući odgovarajuću strukturu;
- provjeravaju i eventualno ispravljaju greške u napisanom tekstu.

II razred

Obrazovno-vaspitni ishod 1

Na kraju učenja učenik će moći da pokaže da razumije živi ili snimljeni govor na poznatu temu, koji sadrži poznatu gramatiku i leksiku.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- uoči glavnu misao/suštinu kraćeg formalnog/neformalnog teksta;
- pronađe tražene podatke u kraćem formalnom/neformalnom tekstu (*ko, šta, gdje, kada, kako, čiji, koji, koliko, zašto...*);
- razlikuje bitne od manje bitnih informacija;
- koristi kontekst da bi došao do značenja nepoznatih riječi;
- uoči izvantekstualne okolnosti sporazumijevanja (raspoloženje (sa)govornika i odnos(e) između sagovornika);
- prepozna vrstu i registar teksta.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:

a) Sadržaji/pojmovi:

Audio/video zapisi (u cjelini, gdje je to primjereno, ili odlomci/inserti iz njih): priče, pjesme, monolozi, govori, intervjui, razgovori, informativne emisije (vijesti, reportaže...), kvizovi, zabavne emisije, filmovi...

b) Aktivnosti učenja

Učenici slušaju tekst i izvršavaju postavljene zadatke:

- neverbalno (razvrstavanjem slika, povezivanjem slika i teksta, označavanjem tačnih/netačnih/nenavedenih tvrdnji, rješavanjem zadataka višestrukog izbora, povezivanjem izmiješanih fragmenata teksta u smislu cjeline...);
- verbalno (popunjavanjem tabela i upitnika, dopunjavanjem teksta, pisanjem bilježaka, odgovorima na postavljena pitanja, razgovorom o tekstu).

Obrazovno-vaspitni ishod 2

Na kraju učenja učenik će moći da, uz odgovarajući izgovor i intonaciju, učestvuje u razgovoru i povezano govori na poznatu temu u okviru poznate gramatike i leksike.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- učestvuje u razgovoru o prošlim, sadašnjim i budućim događajima/aktivnostima, o svojim i interesovanjima/osjećanjima/željama drugih (postavljajući pitanja i dajući odgovore, razmjenjujući informacije);
- koristi odgovarajuću leksiku u zamjenu za leksiku koje ne može da se sjeti;
- koristi odgovarajuće izraze da dobije na vremenu dok razmišlja šta da kaže;
- daje intervjue, vodi ih i izvještava o njima;
- simulira sporazumijevanje u svakodnevnim situacijama na način koji je prirodan za kulturu zemalja čiji jezik uči;
- koncizno/ukratko izloži suštinu/bitne informacije iz zadatog teksta;
- ispriča priču na osnovu vizuelnih/verbalnih podsticaja;
- analizira sličnosti i razlike između svoje kulture/tradicije i kulture/tradicije vršnjaka drugih zemalja;
- jasno iznese svoje mišljenje/stav i obrazloži ga;
- prezentuje rezultate projekta.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:

a) Sadržaji/pojmovi:

Napomena: Ovdje navedeni Sadržaji/pojmovi: odnose se na sve četiri jezičke vještine. Podrazumijeva se ciklično obnavljanje sadržaja/pojmova iz prethodnih razreda.

Phonology: sentence stress

Collective nouns, countable/uncountable nouns

Introductory/impersonal *it*

Word formation: derivation of nouns, verbs, adjectives, adverbs

Determiners: *all, none of, both, either, neither, another, other, the other*

Independent genitive

Participial (*-ing& -ed/en*) adjectives,

Numerals: decimals, fractions, mathematical operations

Adverbs: word order

Adverbs: comparison of adverbs, comparison of equality: *as + adv. + as& inequality: not as/so + adv. + as*

Verb patterns

Dynamic and stative verbs

Narration: the use of the narrative tenses

Present perfect continuous

Future continuous

Future perfect simple

Passive voice: all tenses

Modal verbs (past time reference): denoting ability, possibility, obligation and necessity, lack of obligation, probability, permission, advice, deduction (including present time reference)

Used to/would

I wish/if only: present and future time reference

Adverbial clauses of time referring to the future

Question tags: all tenses (including irregular question tags with *am/everyone/let's/imperative...*)

Conditionals: type 3

Reported speech: questions

Relative clauses: non-defining

Multi-part verbs

Collocations and idioms

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- učestvuju u razgovoru sa drugim učenicima ili nastavnikom (postavljaju pitanja i daju odgovore, razmjenjuju informacije);
- igraju uloge/učestvuju u dramatizacijama;
- simuliraju sporazumijevanje u svakodnevnim situacijama;
- interpretiraju podatke iz grafikona i tabela;
- pripremaju i sprovode intervjue, i daju izvještaje o njima;
- samostalno ili u paru/grupi pripremaju i koncizno/ukratko izlažu suštinu/bitne informacije iz zadanog teksta;
- samostalno ili u paru/grupi smišljaju priče na osnovu vizuelnih/verbalnih podsticaja;
- pripremaju se za diskusije i učestvuju u njima;
- rade na projektima i prezentuju rezultate projekta.

Obrazovno-vaspitni ishod 3

Na kraju učenja učenik će moći da pokaže da razumije pisani tekst na poznatu temu, u okviru poznate gramatike i leksike.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- uoči glavnu misao/suštinu kraćeg formalnog/neformalnog teksta;
- pronađe tražene podatke u kraćem formalnom/neformalnom tekstu (*ko, šta, gdje, kada, kako, čiji, koji, koliko, zašto...*);
- razlikuje bitne od manje bitnih informacija;
- pravi razliku između u tekstu iznesenih stavova, uključujući i stav autora, i datih činjenica;
- koristi kontekst da bi došao do značenja nepoznatih riječi;
- uoči izvantekstualne okolnosti sporazumijevanja (raspoloženje (sa)govornika i odnos(e) između sagovornika);
- prepozna vrstu i registar teksta.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:**a) Sadržaji/pojmovi:**

Tekstovi (uključujući i internet izvore): formular, pismo, e-mail, upitnik, intervju, oglas/reklama, obavještenje, web stranica, priča, (novinski)članak, prospekt/brošura...

b) Aktivnosti učenja

Učenici čitaju tekst i izvršavaju postavljene zadatke:

- neverbalno (razvrstavanjem slika, povezivanjem slika i teksta, označavanjem tačnih/netačnih/nenavedenih tvrdnji, rješavanjem zadataka višestrukog izbora, povezivanjem naslova sa djelovima teksta, povezivanjem izmiješanih fragmenata teksta u smislaone cjeline...),
- verbalno (popunjavanjem tabela i upitnika, dopunjavanjem teksta, pisanjem bilježaka, odgovorima na postavljena pitanja, određivanjem podnaslova djelovima teksta, razgovorom o tekstu, radom na projektnim zadacima, rješavanjem problemskih zadataka).

Obrazovno-vaspitni ishod 4

Na kraju učenja učenik će moći da se pismeno izražava o poznatoj temi koristeći osnovna pravila interpunkcije i pravopisa, i poznatu gramatiku i leksiku.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da

- popuni tabelu i formular;
- prateći uobičajene faze u procesu pisanja, dođe do završne verzije teksta;
- poveže rečenice u koherentne cjeline koristeći zadate veznike;
- jasno navede hronološki tok događaja u tekstu;
- jasno iskaže svoje mišljenje/osjećanja/želje;
- potkrijepi izneseno mišljenje navođenjem činjenica/primjera;
- napiše kratak funkcionalni tekst zadatog registra;
- napiše kratak tekst/priču opisujući stvarni ili izmišljeni događaj;
- napiše kratak esej.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:**a) Sadržaji/pojmovi:**

Tekstovi: poster, neformalni e-mail/pismo, kratak članak (npr. za školski časopis, zidne novine, blog...), brošura (projektni zadatak), kratak prikaz knjige/filma po modelu, kratka priča, esej.

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- samostalno i/ili u paru/grupi prikupljaju/vrše izbor leksike i informacija potrebnih za planirane aktivnosti;
- oblikuju tekst primjenjujući odgovarajuću strukturu;
- provjeravaju i eventualno ispravljaju greške u napisanom tekstu.

III razred

Obrazovno-vaspitni ishod 1

Na kraju učenja učenik će moći da pokaže da razumije živi ili snimljeni govor na poznatu temu, koji sadrži poznatu gramatiku i leksiku.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- uoči glavnu misao/suštinu dužeg formalnog/neformalnog teksta;
- pronađe tražene podatke u dužem formalnom/neformalnom tekstu (*ko, šta, gdje, kada, kako, čiji, koji, koliko, zašto...*);
- prati tok događaja u dužem tekstu;
- koristi kontekst da bi došao do značenja nepoznatih riječi;
- uoči stavove/mišljenja, osjećanja, karakterne osobine (sa)govornika koji u tekstu nijesu eksplicitno navedeni;
- uoči izvantekstualne okolnosti sporazumijevanja (raspoloženje (sa)govornika i odnos(e) između sagovornika);
- prepozna vrstu i registar teksta.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:

a) Sadržaji/pojmovi:

Audio/video zapisi (u cjelini, gdje je to primjereno, ili odlomci/inserti iz njih): priče, pjesme, monolozi, govori, intervjui, razgovori, informativne emisije (vijesti, reportaže...), kvizovi, zabavne emisije, filmovi...

b) Aktivnosti učenja

Učenici slušaju tekst i izvršavaju postavljene zadatke:

- neverbalno (razvrstavanjem slika, povezivanjem slika i teksta, označavanjem tačnih/netačnih/nenavedenih tvrdnji, rješavanjem zadataka višestrukog izbora, povezivanjem izmiješanih fragmenata teksta u smislu cjeline...),
- verbalno (popunjavanjem tabela i upitnika, dopunjavanjem teksta, pisanjem bilježaka, odgovorima na postavljena pitanja, razgovorom o tekstu).

Obrazovno-vaspitni ishod 2

Na kraju učenja učenik će moći da, uz odgovarajući izgovor i intonaciju, učestvuje u razgovoru i povezano govori na poznatu temu, u okviru poznate gramatike i leksike.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- učestvuje u razgovoru o prošlim, sadašnjim i budućim događajima/aktivnostima, o svojim i interesovanjima/osjećanjima/željama drugih (postavljajući pitanja i dajući odgovore, razmjenjujući informacije);
- koristi odgovarajuću leksiku u zamjenu za leksiku koje ne može da se sjeti;
- koristi odgovarajuće izraze da dobije na vremenu dok razmišlja šta da kaže;
- daje intervjue, vodi ih, i izvještava o njima;
- simulira sporazumijevanje u svakodnevnim situacijama na način koji je prirodan za kulturu zemalja čiji jezik uči;

- koncizno/ukratko izloži suštinu/bitne informacije iz zadanog teksta;
- ispriča priču na osnovu vizuelnih/verbalnih podsticaja;
- analizira sličnosti i razlike između svoje kulture/tradicije i kulture/tradicije vršnjaka drugih zemalja;
- jasno iznese prednosti/mane/argumente za i protiv nečega, procjenjuje argumente drugih, i izvodi zaključke;
- prezentuje rezultate projekta.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:

a) Sadržaji/pojmovi:

Napomena: Ovdje navedeni Sadržaji/pojmovi: odnose se na sve četiri jezičke vještine. Podrazumijeva se ciklično obnavljanje sadržaja/pojmova iz prethodnih razreda.

Phonology: intonation

Word formation: derivation of nouns, verbs, adjectives, adverbs

Complex noun phrases with *of* and possessive 's

Saxon genitive: with measures, time expressions

Double genitive

Stranded prepositions: reported question clauses and relative clauses

Adjectives: word order (opinion, age, size, shape, colour, origin/nationality, material)

Adjectives and adverbs with the same form

Future perfect continuous

Past perfect continuous

Passive infinitives

Passive gerunds

Modals + perfect infinitives

Imperative: for offers and invitations, *let me + base form of a main verb*, as a focusing device, to introduce something, with *do* for emphasis,

neither... nor for emphasis,

not only... but (also) for focus,

I wish/if only: past time reference

Causative *have/get*: to cause something to be done for you by somebody else

Conditional clauses: with *unless&provided that*

Reported speech: structures with a wide range of reporting verbs (add, admit, claim, complain, deny, promise, suggest, warn)

Multi-part verbs

Collocations and idioms

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- učestvuju u razgovoru sa drugim učenicima ili nastavnikom (postavljaju pitanja i daju odgovore, razmjenjuju informacije);
- igraju uloge/učestvuju u dramatizacijama;
- simuliraju sporazumijevanje u svakodnevnim situacijama;
- pripremaju i sprovode intervju, i daju izvještaje o njima;
- pripremaju se za/daju opise osoba, mjesta, predmeta, procesa, situacija i događaja;
- samostalno ili u paru/grupi pripremaju i koncizno/ukratko izlažu bitne/zanimljive podatke iz zadanog teksta;
- samostalno ili u paru/grupi smišljaju priče na osnovu vizuelnih/verbalnih podsticaja;
- pripremaju se za diskusije i učestvuju u njima;
- rade na projektima i prezentuju rezultate projekta.

Obrazovno-vaspitni ishod 3

Na kraju učenja učenik će moći da pokaže da razumije pisani tekst na poznatu temu, u okviru poznate gramatike i leksike.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- uoči glavnu misao/suštinu dužeg formalnog/neformalnog teksta;
- pronađe tražene podatke u dužem formalnom/neformalnom tekstu (*ko, šta, gdje, kada, kako, čiji, koji, koliko, zašto...*);
- prati tok događaja u dužem tekstu;
- pravi razliku između u tekstu iznesenih stavova, uključujući i stav autora, i datih činjenica, i iznese svoj stav;
- koristi kontekst da bi došao do značenja nepoznatih riječi;
- uoči stavove/mišljenja, osjećanja, karakterne osobine (sa)govornika koji u tekstu nijesu eksplicitno navedeni;
- uoči izvantekstualne okolnosti sporazumijevanja (raspoloženje (sa)govornika i odnos(e) između sagovornika);
- prepozna vrstu i registar teksta.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:**a) Sadržaji/pojmovi:**

Tekstovi (uključujući i internet izvore): formular, pismo, e-mail, upitnik, intervju, oglas/reklama, obavještenje, web stranica, priča, (novinski) članak, prospekt/brošura...

b) Aktivnosti učenja

Učenici čitaju tekst i izvršavaju postavljene zadatke:

- neverbalno (razvrstavanjem slika, povezivanjem slika i teksta, označavanjem tačnih/netačnih/nenavedenih tvrdnji, rješavanjem zadataka višestrukog izbora, povezivanjem naslova sa djelovima teksta, povezivanjem izmiješanih fragmenata teksta u smislaone cjeline...);
- verbalno (popunjavanjem tabela i upitnika, dopunjavanjem teksta, pisanjem bilježaka, odgovorima na postavljena pitanja, određivanjem podnaslova djelovima teksta, razgovorom o tekstu, radom na projektnim zadacima, rješavanjem problemskih zadataka).

Obrazovno-vaspitni ishod 4

Na kraju učenja učenik će moći da se pismeno izražava o poznatoj temi koristeći osnovna pravila interpunkcije i pravopisa, i poznatu gramatiku i leksiku.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- prateći uobičajene faze u procesu pisanja, dođe do završne verzije teksta;
- poveže rečenice u koherentne cjeline koristeći zadate veznike;
- jasno navede hronološki tok događaja u tekstu;
- jasno iskaže svoje mišljenje/osjećanja/želje;
- potkrijepi izneseno mišljenje navođenjem činjenica/primjera;
- jasno iznese prednosti/mane/argumente za i protiv nečega;
- napiše funkcionalni tekst zadatog registra;
- napiše tekst/priču opisujući stvarni ili izmišljeni događaj;
- napiše esej.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:**a) Sadržaji/pojmovi:**

Tekstovi: neformalni i formalni e-mail/pismo, tekst za blog, CV, rezime teksta, brošura (projektni zadatak), kratak izvještaj, prikaz knjige/filma/pozorišne predstave, priča, esej ("zai/ili protiv").

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- samostalno i/ili u paru/grupi prikupljaju/vrše izbor leksike i informacija potrebnih za planirane aktivnosti;
- oblikuju tekst primjenjujući odgovarajuću strukturu;
- provjeravaju i eventualno ispravljaju greške u napisanom tekstu.

IV razred**Obrazovno-vaspitni ishod 1**

Na kraju učenja učenik će moći da pokaže da razumije živi ili snimljeni govor na poznatu temu, koji sadrži poznatu gramatiku i leksiku.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- uoči glavnu misao/suštinu dužeg formalnog/neformalnog teksta;
- pronađe tražene podatke u dužem formalnom/neformalnom tekstu (*ko, šta, gdje, kada, kako, čiji, koji, koliko, zašto...*);
- prati tok događaja u dužem tekstu;
- koristi kontekst da bi došao do značenja nepoznatih riječi;
- uoči stavove/mišljenja, osjećanja, karakterne osobine (sa)govornika koji u tekstu nijesu eksplicitno navedeni;
- uoči izvantekstualne okolnosti sporazumijevanja (raspoloženje (sa)govornika i odnos(e) između sagovornika);
- prepozna vrstu i registar teksta.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:**a) Sadržaji/pojmovi:**

Audio/video zapisi (u cjelini, gdje je to primjereno, ili odlomci/inserti iz njih): priče, pjesme, monolozi, govori, intervjui, razgovori, informativne emisije (vijesti, reportaže...), kvizovi, zabavne emisije, filmovi...

b) Aktivnosti učenja

Učenici slušaju tekst i izvršavaju postavljene zadatke:

- neverbalno (razvrstavanjem slika, povezivanjem slika i teksta, označavanjem tačnih/netačnih/nenavedenih tvrdnji, rješavanjem zadataka višestrukog izbora, povezivanjem izmiješanih fragmenata teksta u smislaone cjeline...);
- verbalno (popunjavanjem tabela i upitnika, dopunjavanjem teksta, pisanjem bilježaka, odgovorima na postavljena pitanja, razgovorom o tekstu).

Obrazovno-vaspitni ishod 2

Na kraju učenja učenik će moći da, uz odgovarajući izgovor i intonaciju, učestvuje u razgovoru i povezano govori na poznatu temu, u okviru poznate gramatike i leksike.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- učestvuje u razgovoru o prošlim, sadašnjim i budućim događajima/aktivnostima, o svojim i interesovanjima/osjećanjima/željama drugih (postavljajući pitanja i dajući odgovore, razmjenjujući informacije);
- koristi odgovarajuću leksiku u zamjenu za leksiku koje ne može da se sjeti;
- koristi odgovarajuće izraze da dobije na vremenu dok razmišlja šta da kaže;
- daje intervjue, vodi ih, i uzvještava o njima;

- simulira sporazumijevanje u svakodnevnim situacijama na način koji je prirodan za kulturu zemalja čiji jezik uči;
- koncizno/ukratko izloži suštinu/bitne informacije iz zadatog teksta;
- ispriča priču na osnovu vizuelnih/verbalnih podsticaja;
- analizira sličnosti i razlike između svoje kulture/tradicije i kulture/tradicije vršnjaka drugih zemalja;
- jasno iznese prednosti/mane/argumente za i protiv nečega, procjenjuje argumente drugih, i izvodi zaključke;
- prezentuje rezultate projekta.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:

a) Sadržaji/pojmovi:

Napomena: Ovdje navedeni Sadržaji/pojmovi: odnose se na sve četiri jezičke vještine. Podrazumijeva se ciklično obnavljanje sadržaja/pojmova iz prethodnih razreda.

Phonology: strong&weak forms

Nouns: plural only/singular only, foreign plurals

Word formation: compounds, derivatives, conversion

Adverbs of degree

Non-gradable adjectives

Correlative comparative

Alternative structures to express modality

Present infinitives: with/without *to*

Perfect infinitives: with/without *to*

Present participle

Past participle

Passive reporting structures

Verb patterns: verb +gerund or verb + infinitive (a change of meaning)

Cleft sentences

Inversion after negative adverbs in front position

Expressions with future time reference

Causative *have/get*: to suffer the effects of an unpleasant experience

Clauses of reason: with *as, because, since...*

Clauses of result: *with so that, so...that,*

Clauses of purpose: with *in order to/ that, so that...*

Clauses of contrast/concession: with *although, in spite of...*

Clauses of comparison/manner: with *as if, as though...*

Conditional clauses: mixed time reference

Participial clauses: with present, past, and perfect participles

Multi-part verbs

Collocations and idioms

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- učestvuju u razgovoru sa drugim učenicima ili nastavnikom (postavljaju pitanja i daju odgovore, razmjenjuju informacije);
- igraju uloge/učestvuju u dramatizacijama;
- simuliraju sporazumijevanje u svakodnevnim situacijama;
- pripremaju i sprovode intervju, i daju izvještaje o njima;
- pripremaju se za/daju opise osoba, mjesta, predmeta, procesa, situacija i događaja;

- samostalno ili u paru/grupi pripremaju i koncizno/ukratko izlažu bitne/zanimljive podatke iz zadatog teksta;
- samostalno ili u paru/grupi izmišljaju priče na osnovu vizuelnih/verbalnih podsticaja;
- pripremaju se za diskusije i učestvuju u njima;
- rade na projektima i prezentuju rezultate projekta.

Obrazovno-vaspitni ishod 3

Na kraju učenja učenik će moći da pokaže da razumije pisani tekst na poznatu temu, u okviru poznate gramatike i leksike.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- uoči glavnu misao/suštinu dužeg formalnog/neformalnog teksta;
- pronađe tražene podatke u dužem formalnom/neformalnom tekstu (*ko, šta, gdje, kada, kako, čiji, koji, koliko, zašto...*);
- prati tok događaja u dužem tekstu;
- pravi razliku između u tekstu iznesenih stavova, uključujući i stav autora, i datih činjenica, i iznese svoj stav;
- koristi kontekst da bi došao do značenja nepoznatih riječi;
- uoči stavove/mišljenja, osjećanja, karakterne osobine (sa)govornika koji u tekstu nijesu eksplicitno navedeni,
- uoči izvantekstualne okolnosti sporazumijevanja (raspoloženje (sa)govornika i odnos(e) između sagovornika);
- prepozna vrstu i registar teksta.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:

a) Sadržaji/pojmovi:

Tekstovi (uključujući i internet izvore): formular, pismo, e-mail, upitnik, intervju, oglas/reklama, obavještenje, web stranica, priča, (novinski) članak, prospekt/brošura ...

b) Aktivnosti učenja

Učenici čitaju tekst i izvršavaju postavljene zadatke:

- neverbalno (razvrstavanjem slika, povezivanjem slika i teksta, označavanjem tačnih/netačnih/nenavedenih tvrdnji, rješavanjem zadataka višestrukog izbora, povezivanjem izmiješanih fragmenata teksta u smislu cjeline ...);
- verbalno (popunjavanjem tabela i upitnika, dopunjavanjem teksta, pisanjem bilježaka, odgovorima na postavljena pitanja, razgovorom o tekstu, radom na projektnim zadacima, rješavanjem problemskih zadataka).

Obrazovno-vaspitni ishod 4

Na kraju učenja učenik će moći da se pismeno izražava o poznatoj temi koristeći osnovna pravila interpunkcije i pravopisa, i poznatu gramatiku i leksiku.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik će moći da:

- prateći uobičajene faze u procesu pisanja, dođe do završne verzije teksta;
- poveže rečenice u koherentne cjeline koristeći zadate veznike;
- jasno navede hronološki tok događaja u tekstu;
- jasno iskaže svoje mišljenje/osjećanja/želje;
- potkrijepi izneseno mišljenje navođenjem činjenica/primjera;
- jasno iznese prednosti/mane/argumente za i protiv nečega;
- napiše funkcionalni tekst zadatog registra;
- napiše tekst/priču opisujući stvarni ili izmišljeni događaj;
- napiše esej.

Didaktičke preporuke za realizaciju obrazovno-vaspitnog ishoda:

a) Sadržaji/pojmovi:

Tekstovi: neformalni i formalni e-mail/pismo, tekst za blog, CV, rezime teksta, brošura (projektni zadatak), kratak izvještaj, prikaz knjige/filma/pozorišne predstave, priča, esej ("za i/ili protiv").

b) Aktivnosti učenja

Učenici:

- samostalno i/ili u paru/grupi prikupljaju/vrše izbor leksike i informacija potrebnih za planirane aktivnosti;
- oblikuju tekst primjenjujući odgovarajuću strukturu;
- provjeravaju i eventualno ispravljaju greške u napisanom tekstu.

F. DIDAKTIČKE PREPORUKE ZA REALIZACIJU PREDMETA

Namjera ovih didaktičkih preporuka je da pomognu nastavniku da ostvari postavljene ciljeve primjenjujući u nastavi najnovija saznanja iz područja primijenjene lingvistike, pedagogije i psihologije, te pozitivna domaća i strana iskustva u vezi sa nastavom i učenjem engleskog jezika, a da pri tome ne ograniče njegovu kreativnost.

Nastavnik i učenik u savremenoj nastavi

U središtu pažnje savremene nastave su učenik i proces učenja. Uvažavajte uzrast, sposobnosti, potrebe, interesovanja i želje svojih učenika. Nastavnik nije više jedini izvor znanja i informacija i njegova uloga nije samo prenošenje znanja. Vaš zadatak je i da podstičete učenike da koriste i druge izvore znanja i informacija i da ih učite kako da uče (Vidi: *Autonomija učenika*).

Potrudite se da atmosfera u razredu bude prijatna i nesputavajuća, a istovremeno i radna, jer samo u takvoj atmosferi nastava može biti uspješna. Atmosfera napetosti i straha čini svako učenje neefikasnim. Koristite metodu pozitivne motivacije. Izbjegavajte negativnu kritiku. Stvorite atmosferu uzajamnog povjerenja. Vi i vaši učenici ste na istom zadatku: njihov uspjeh je i vaš uspjeh.

Ne dozvolite sebi da zaboravite da osim obrazovno-vaspitnih ishoda, nastava engleskog jezika ima i opšte ciljeve.

Neka vaša nastava djeluje podsticajno na razvoj vaših učenika u intelektualnom, emocionalnom, moralnom, kreativnom i estetskom smislu.

Vaša nastava treba da doprinese i formiranju autonomnih, demokratičnih i empatičnih ličnosti. Učite ih tome i na vlastitom primjeru. Podstičite samopouzdanje i nezavisnost, kooperativnost, kulturu dijaloga, tolerantnost, razumijevanje i uvažavanje različitosti i pripremajte vaše učenike za život u multikulturalnom i plurilingvalnom društvu.

Upotreba maternjeg jezika

Upotrebu maternjeg jezika u učionici svedite na najmanju moguću mjeru, ali nikada to ne činite na uštrb ostvarivanja postavljenih ciljeva. Navikavajte učenike da u učionici koriste engleski jezik koliko

god im to dozvoljava njihovo trenutno jezičko znanje, a maternji jezik upotrebite kada je to efikasnije i produktivnije.

Aktivnosti: Razvijanje jezičkih vještina

Pri izboru aktivnosti povedite računa o **diferencijaciji i raznovrsnosti**.

1. Diferencijacija

Odaberite ili adaptirajte aktivnosti tako da odgovaraju različitim stilovima učenja (vizuelni, auditivni, kinestetički) i nivoima znanja vaših učenika (slabiji, bolji učenici). Ako stalno koristite aktivnosti koje odgovaraju samo jednom stilu učenja, učenici kojima ne odgovara taj stil biće u neravnopravnom položaju i teže i sporije će učiti. Isto tako, ako sve aktivnosti zahtijevaju viši nivo jezičkih znanja i vještina, slabiji učenici će biti demotivisani i neće htjeti/moći u njima učestvovati.

2. Raznovrsnost

Imajte na umu da smjenjivanje različitih oblika nastave (frontalnog, individualnog i rada u parovima i grupama), kao i smjenjivanje kraćih i dužih, bučnijih i tiših aktivnosti, perioda koncentrisane pažnje i opuštanja daje nastavi notu raznovrsnosti i pospješuje motivaciju.

Razumijevanje živog i snimljenog govora

Koristite što je moguće raznovrsnije izvore autentičnih tekstova za slušanje (pjesme, priče, razgovore dviju ili više osoba, kraće monologe, kraća izlaganja, radio i TV reklame, vijesti, odlomke iz radio/TV emisija i serija, odlomke iz filmova) jer nam je cilj da osposobimo učenike da razumiju prirodni (živi ili snimljeni) govor.

Iako u nastavi koristite snimke autentičnih tekstova, uvijek imajte na umu da izgovor i intonacija nastavnika često imaju presudan uticaj na izgovor i intonaciju njegovih učenika.

Ne zaboravite da aktivnosti za razvijanje vještine razumijevanja govora valja sprovesti u tri koraka.

- a) *Slušanju teksta prethode aktivnosti kojima pobuđujemo interesovanje učenika za tekst (predviđanjem sadržine teksta na osnovu naslova, ilustracija, fotografija, pisanim tekstovima na istu temu), provjeravamo poznavanje teme i leksike (ključne riječi i fraze objašnjavamo i zapisujemo na tabli) i upoznajemo ih sa zadatkom koji će se raditi tokom slušanja.*
- b) *Tokom slušanja učenici rade zadatke za provjeravanje razumijevanja koji zahtijevaju kratke odgovore: zadatke višestrukog/višečlanog izbora, zadatke tipa "tačno/netačno", popunjavanje tabele, popunjavanje praznina u tekstu. Ako je potrebno, učenici mogu čuti tekst više puta.*
- c) *Aktivnosti nakon slušanja služe za provjeravanje razumijevanja sadržaja teksta i u ovoj fazi se preporučuje integracija sa ostalim jezičkim vještinama: može se uraditi zajednički rezime teksta (ne prepričavanje!), povesti razgovor o stavovima/idejama izloženim u tekstu, pripremiti i izvesti dramatizacija teksta, zamisliti intervju sa osobom iz teksta, osmisliti projekat/istraživanje o problematici predstavljenoj u tekstu i sl.*

Usmeno izražavanje

Pomažite učenicima da se temeljno pripreme za usmene aktivnosti: zajedno odaberite temu i leksiku potrebnu za njenu obradu i dajte im dovoljno vremena za razmišljanje.

Uspješne su one aktivnosti koje omogućavaju stvarnu razmjenu znanja, informacija, ideja, mišljenja, bilo da se radi o aktivnostima dijaloškog ili monološkog tipa. Poželjno je da u aktivnostima učestvuju što više učenika, što je moguće postići radom u parovima ili manjim grupama.

Vještina vođenja razgovora nije samo u jasnom izražavanju misli/stavova/ideja. Ona uključuje i sposobnost aktivnog slušanja, pa zato učimo učenike da pažljivo slušaju onoga koji govori i da ga bez potrebe ne prekidaju.

Razumijevanje pisanog teksta

U nastavi ćemo koristiti što je moguće raznovrsnije autentične tekstove za čitanje (pjesme, priče, dijaloge, pisma, prospekte, brošure, novinske članke, odlomke iz književnih djela). Cilj nam je da osposobimo učenike za samostalno čitanje i razumijevanje nepoznatih autentičnih tekstova (uz korišćenje odgovarajuće tehnike čitanja: brzo čitanje radi utvrđivanja osnovne ideje, čitanje radi traženja specifične informacije, čitanje radi uočavanja detalja i implicitnog značenja).

Čitanju teksta prethode aktivnosti kojima pobuđujemo interesovanje učenika za tekst (predviđanjem sadržine teksta na osnovu naslova, ilustracija, fotografija, razgovorom o iskustvu učenika u vezi sa problematikom obrađenom u tekstu), provjeravamo poznavanje teme i leksike (ključne riječi i fraze objašnjavamo) i upoznajemo ih sa zadatkom koji će se raditi tokom ili nakon čitanja.

Razumijevanje teksta se može provjeravati tokom ili nakon čitanja. Izbor aktivnosti će zavisi od toga kada se provjeravanje vrši, a kada god je to moguće, čitanje treba povezati sa govorom i pisanjem. Najčešće se koriste sljedeće aktivnosti: odgovori na pitanja, popunjavanje praznina u tekstu/tabeli, povezivanje izmiješanih fragmenata teksta u smislu cjeline (hronološkim redom), zadaci višečlanog izbora, zadaci tipa 'tačno/netačno', smišljanje naslova djelovima teksta, rezime teksta (ne prepričavanje!), razgovor o stavovima/idejama izloženim u tekstu, dramatizacija teksta, zamišljeni intervju sa osobom iz teksta, projekat/istraživanje o problematici predstavljenoj u tekstu.

Pismeno izražavanje

Za razvijanje vještine pismenog izražavanja možete koristiti tzv. kontrolisano pisanje (transformacije rečenica, pisanje po modelu, slici, dijagramu) ili pisanje na slobodnu temu (pisanje pisma ili e-maila, pjesme, priče, dijaloga, oglasa, izvještaja, komentara na tekst/knjigu/film).

Skrenite pažnju učenicima na važnost samog procesa pisanja i sami obratite pažnju na njega, a ne samo na proizvod pisanja. Podstičite ih da se pridržavaju uobičajenih faza u procesu pisanja: razmišljanje o temi, zapisivanje ideja, grupisanje i organizovanje ideja u paragrafe. U ovoj fazi se ne obraća pažnja na jezičku preciznost. Tek nakon što tekst dobije odgovarajuću formu provjerava se adekvatnost leksike, gramatička pravilnost, pravopis, interpunkcija.

Pisanje se može odvijati i u parovima i grupama i to ne samo u početnim, već u svim fazama učenja. Rad u grupi daje učeniku osjećaj sigurnosti i oslobađa ga straha od 'javne sramote', pa je zato često i produktivniji i efikasniji nego individualni. Učenike treba navikavati i da najprije samostalno, ili u paru ili grupi, pregledaju svoj rad, pa tek da onda da zatraže pomoć nastavnika.

Nastava izgovora

Različite metode i pristupi u nastavi stranih jezika zastupali su različita stajališta u pogledu važnosti nastave izgovora, što je zasigurno bio jedan od uzroka relativnog marginalizovanja nastave izgovora u

nastavi stranih jezika. Međutim, 90-tih godina 20. vijeka lingvisti su iznova počeli da ističu važnost nastave izgovora, pa se ona danas smatra neophodnim segmentom nastave stranih jezika.

Da bi se postigao konačni cilj, tj. dobar izgovor, što znači izgovor blizak izgovoru izvornog govornika, potrebno je kod učenika razvijati sposobnost prepoznavanja, ponavljanja i reprodukcije fonoloških, ritmičkih, akcenatskih i intonacijskih uzoraka engleskog jezika (tj. izdvojenih glasova, riječi i rečenica).

U našem obrazovnom sistemu, standardni britanski izgovor engleskog jezika, poznat kao RP (Received Pronunciation), uzima se kao model, odnosno standard, izgovora, ali gdje god je potrebno, skrenućemo pažnju učenicima na razlike između standardnog britanskog i američkog izgovora kako bi se izbjeglo miješanje ove dvije varijante engleskog jezika pod uticajem sve veće popularnosti američkih medija kod školske populacije.

Ključni faktori koji utiču na usvajanje izgovora stranog jezika su uzrast učenika, model koji se podražava i vrste aktivnosti koje se koriste za uvježbavanje izgovora.

Sve veća izloženost učenika engleskom jeziku putem medija svakako pozitivno utiče na usvajanje izgovora, ali ne smijemo zaboraviti da su, ipak, nastavnici, a ne mediji, i dalje glavni model dobrog izgovora, pa ćemo u skladu s tim i postupati u učionici, tj. putem ličnog primjera, od samog početka, učenike navikavati na različite glasove, naglaske, te na ritam, brzinu govora i intonaciju engleskog jezika. Aktivnosti za razumijevanje snimljenog govora koje prate udžbenike, kao i aktivnosti/materijali sa interneta, poslužiće nam u istu svrhu.

Tradicionalni način uvježbavanja izgovora su vježbe drila, stoga ih ne treba zanemarivati, ali uz njih se danas sve više koriste aktivnosti u kojima se vježbe izgovora kombinuju/integrišu sa drugim vještinama i koje su, upravo zbog toga, s jedne strane, privlačnije za učenika, a s druge, praktičnije za nastavnika jer se mogu uskladiti sa uzrastom i znanjem/sposobnostima učenika.

Aktivnosti za uvježbavanje izgovora se mogu svrstati u tri grupe:

- aktivnosti ponavljanja za modelom (nastavnikom ili snimljenim govornikom)/aktivnosti reprodukcije (individualno/u paru/u grupi/horsko),
- aktivnosti ponavljanja/prepoznavanja/reprodukcije uz vizuelne podsticaje,
- aktivnosti ponavljanja/reprodukcije sa kinestetičkim elementima.

Pri odabiru aktivnosti koje ćemo koristiti, posebnu pažnju treba posvetiti onima koje će nam omogućiti da učenicima skrenemo pažnju na najčešće probleme sa kojima se sriječemo na putu savladavanja fonetskog sistema engleskog jezika, a to su:

- glasovi kojih u našem jeziku nema, prije svega /θ/, /ð/, /ŋ/, /r/ i /w/,
- razlikovanje dugih i kratkih samoglasnika/dužina sloga (*ship – sheep*),
- naglasak (riječi),
- intonacija.

Kada je riječ o rečeničnom naglasku i intonaciji, učenicima u opštoj gimnaziji treba – na praktičan način/putem primjera – skretati pažnju na 2 (od 4 uobičajene) funkcije koje rečenični naglasak i intonacija može imati: na funkciju naglašavanja i na gramatičku funkciju, pokazujući im kako promjena rečeničnog naglasaka i/ili intonacije dovodi do promjene značenja. Za funkciju naglašavanja mogu poslužiti primjeri kao što su: *I like Tim's new songs – neutralan iskaz; I like **Tim's** new songs – Timove, a ne nečije druge; I like Tim's **new** songs – nove, a ne stare*, a za gramatičku funkciju, primjeri koji pokazuju kako se putem intonacije pravi razlika između vrsta rečenica (izjavnih, upitnih, uzvičnih i zapovjednih): *Charles Dickens wrote that*↘ (izjavna rečenica) i *Charles Dickens wrote that*↗

(deklarativno pitanje) ili primjeri iz domena upitnih fraza (*question-tags*) i njihovih značenja. Na primjer: *You like skiing, ↯ don't you?* (Znam da voliš skijanje i očekujem da samo potvrdiš moj komentar.) *You like skiing, ↷ don't you?* (Nijesam siguran da li voliš skijanje, pa očekujem odgovor na postavljeno pitanje.)

Skoro sve gore navedene aktivnosti mogu se istovremeno iskoristi i za konsolidaciju/obnavljanje obrađenog leksičkog korpusa.

Gramatika

Za učenje gramatičkih struktura danas se uglavnom koristi induktivni pristup: učenici sami otkrivaju jezičke strukture i formiraju pravila u vezi sa formom i upotrebom, a zatim ih upoređuju sa gramatičkim pravilima u udžbenicima/gramatikama.

Gramatičke strukture uvodimo postepeno uz mnogo smisaonih primjera i utvrđujemo ih na velikom broju vježbi u stvarnim komunikacijskim situacijama. Zadaci treba da budu raznovrsni, da učenicima omoguće primjenu prethodnih znanja, opštih znanja i mašte. Učenje je efikasnije ako su strukture uključene u tekst odnosno ako iz njega proizilaze jer učeniku omogućavaju razumijevanje i adekvatno reagovanje.

Ciklično vraćanje na već poznate strukture će omogućiti učenicima da usvoje strukture koje nisu bile savladane ili da automatizuju upotrebu već savladanih struktura.

Pri provjeri znanja, učenici ne reprodukuju gramatička i druga pravila koja objašnjavaju jezičku strukturu i upotrebu. Poznavanje pravila nije predmet ocjenjivanja.

Leksika

Učenje leksike se smatra jednim od najbitnijih elemenata u učenju stranog jezika i leksici treba posvetiti dužnu pažnju. Za prezentaciju i utvrđivanje nove leksike možemo koristiti:

- predmete, slike, gestove, mimiku,
- tvorbu riječi (izvedenice, složenice, konverzija),
- sinonime, antonime, definicije,
- određivanje značenja riječi na osnovu konteksta,
- korišćenje jednojezičnih i dvojezičnih rječnika.

Pokažite učenicima da leksiku ne čine samo pojedinačne riječi. Skrećite im pažnju na kolokacije. Učite ih da grupišu riječi, npr. u gramatičke (*happy, unhappy, happily, unhappily, happiness, unhappiness*) ili semantičke grupe (*happy, contented, joyful, pleased*).

Pripremajte aktivnosti za ciklično ponavljanje ranije obrađene leksike.

Ispravljanje grešaka

Kada ispravljate greške, činite to na podsticajan način. Dok govore, učenike ne treba prekidati zbog grešaka koje prave. Evidentirajte ozbiljnije greške i ukažite na njih kad se završi govorna aktivnost. U pismenim zadacima (testovima i sastavima) označite tip greške i, ako je to moguće, prepustite učeniku da je sam ispravi. Pružite učenicima što je moguće češće priliku da sami ispravljaju svoje greške ili da to čine u paru ili grupi.

Domaći zadaci

Cilj domaćih zadataka je utvrđivanje znanja i vještina koje učenici stiču u nastavi i, u izvjesnoj mjeri, podsticanje samostalnosti u učenju. Pri planiranju domaćih zadataka vodite računa o sljedećem: *preporučuje se da vrijeme koje učenik provede u radu kod kuće (pisanje, čitanje, obnavljanje) ne bude duže od dvije trećine vremena provedenog na časovima engleskog jezika, odnosno, da sedmično ne pređe 30 minuta po času.*

Projekti

Rad na projektima razvija samostalnost/kooperativnost i osjećaj odgovornosti kod učenika, pa je stoga tijesno povezan sa autonomijom učenika i razvijanjem vještina samostalnog učenja (Vidi: *Autonomija učenika*).

Dobar projekat je onaj u kome je zadatak jasno definisan i prilagođen znanju i sposobnostima učenika. Kada se cilj postavi, učenicima treba ostaviti mogućnost da sami odluče na koji način će stići do njega, kao i da podijele zaduženja i odgovornosti.

Za rad na projektu se može odvojiti vrijeme i na redovnim časovima, ali je vrlo vjerovatno da će se učenici morati sretati i van časova, pa je, stoga, na početku potrebno precizirati i rok do kojeg valja završiti projekat, jer on mora odgovarati svima, i učenicima, i nastavniku.

Kada za to dođe vrijeme, prezentacije je najbolje držati na samom početku časa i to ne više od jedne na jednom času. Prezentacije mogu imati formu zidnih novina, postera sa fotografijama i ispisanim tekstom, izlaganja praćenih slajdovima, video zapisa ili brošura.

Evo i nekoliko ideja. Projekti se mogu raditi na teme koje su bliske učenicima:

- moja porodica, moj grad/selo, moja zemlja i ono čime se ponosimo i što bismo željeli da drugi znaju o nama,
- omiljeni pisac, omiljena istorijska ličnost, muzička grupa, glumac, film, pozorišna predstava, sport koji volim, i sl.

Učenici mogu sakupljati informacije o stranim zemljama – o njihovoj istoriji, turističkim atrakcijama, običajima, kulturi, svakodnevnom životu, modi, sportu i sl. u zavisnosti od interesovanja – koristeći, ako je moguće, osim uobičajenih izvora informacija, kao što su udžbenici, časopisi, novine, internet, i intervju sa govornicima ciljnog jezika. Od prikupljenog materijala se mogu napraviti (zidne) novine, ili mu se može dati forma ilustrovanog dnevnika, brošure ili reklamne kampanje.

Autonomija učenika

Nastavnik podstiče i razvija autonomiju učenika kroz aktivnosti i zadatke koji osposobljavaju učenika da preuzme odgovornost za vlastito učenje i da znanje stečeno u formalnom kontekstu učenja (u učionici) koristi i izvan njega. Iz ovoga proizilazi da na časovima engleskog jezika učenici treba da steknu, osim jezičkih i sociopragmatičkih, i znanja u vezi sa samim procesom učenja.

Stoga:

- učite učenike kako da lakše i brže uče, kako da čuvaju naučeno i kako da koriste znanje u novim situacijama, izvan učionice (razgovarajte sa njima o strategijama i stilovima koje koriste u učenju stranog jezika i upoznajte ih sa novim);

- upoznajte ih sa ciljevima, očekivanim ishodima i sadržajima aktivnosti /zadataka/ materijala i strategijama učenja koje oni impliciraju;
- na višem nivou učenja, uključite ih i u adaptiranje i izbor nastavnih materijala gdje god je to moguće;
- podstičite ih da samostalno stiču nova znanja, planiraju, organizuju, prate i provjeravaju učenje. (Vidi: *Portfolio*).

Portfolio/Evropski jezički portfolio

Evropski jezički portfolio je projekat čije je jedno od polazišta uvjerenje da se učenje najbolje unapređuje ličnom analizom samog procesa učenja.

Evropski jezički portfolio sadrži tri elementa:

- pasoš,
- jezičku biografiju i
- dosije.

Jezički pasoš sadrži zvanične sertifikate i dokaze o postignutim jezičkim kompetencijama kao i dio za upisivanje rezultata samoocjenjivanja i internog ili eksternog ocjenjivanja u školi.

Jezička biografija je dio portfolia rezervisan za razmišljanje o vlastitom učenju, procjenjivanje stečenog znanja/napredovanja i planiranje daljeg učenja.

Dosije sadrži odabrane radove učenika koji ilustruju znanja i vještine navedene u jezičkoj biografiji ili u pasošu.

Iskoristite neku od navedenih ideja u nastavi. Učinićete postupak učenja transparentnijim i podstaći učenike da postepeno preuzimaju odgovornost za vlastito učenje.

Vještine 21. vijeka

21. vijek je vijek brzog razvoja u svim sferama ljudske djelatnosti. Od obrazovnog sistema se očekuje da prati taj razvoj i da kod učenika razvija sposobnosti i vještine potrebne za uspješno funkcionisanje u savremenom svijetu.

Pod vještinama 21. vijeka podrazumijevaju se:

- vještine učenja (kritičko i kreativno mišljenje, vještina komunikacije i kooperativnost),
- vještine savremene pismenosti (jezička pismenost na maternjem i stranom jeziku, informaciono-tehnološka i medijska pismenost), i
- životne vještine (fleksibilnost i prilagodljivost, inicijativnost, socijalne vještine, razumijevanje i prihvatanje različitih kultura, lična odgovornost, produktivnost i profesionalna odgovornost, i liderstvo).

Razvijanje primjenjivih vještina i znanja, uključujući i vještine 21. vijeka, na časovima engleskog jezika, kroz upotrebu odgovarajućih tehnologija, čini našu nastavu relevantnom, personalizovanom i interesantnom.

Pedagoška upotreba informaciono-komunikacionih tehnologija

Informaciono-komunikacione tehnologije⁴ imaju sve veći značaj u sferi obrazovanja, a njihova primjena u nastavi dovela je do modernizacije nastavnog procesa. Osnovni cilj uvođenja ICT-a u obrazovni proces je brzo sticanje znanja i razvijanje vještina.

ICT omogućava nastavniku da se, s jedne strane, bolje i cjelovitije priprema za nastavu, a s druge, da podstiče same učenike na istraživački rad i učenje, tako što će ih dobro osmišljenim zadacima usmjeravati da traže i nađu odgovarajuće informacije, da ih analiziraju i prezentuju.

Računari, pametni mobilni telefoni i internet su se već dokazali kao sredstva za podsticanje i zadovoljavanje prirodne radoznalosti učenika i njihove potrebe za znanjem. Učenici ih rado koriste, pa ih, gdje god je to primjereno, treba koristiti u nastavnom procesu i procesu učenja.

Računari/pametni mobilni telefoni kod učenika razvijaju samoinicijativnost i samostalnost u radu i pružaju im mogućnost da u radu napreduju u skladu sa vlastitim sposobnostima, nezavisno od drugih. Upotreba računara u nastavi ostavlja nastavniku više prostora za ličnu kreativnost, za inovacije u nastavi, za detaljnije praćenje rada svakog učenika, za vaspitno djelovanje, za profesionalni razvoj.

Na kraju, ne zaboravimo da učenicima skrenemo pažnju i na web stranice namijenjene učenju engleskog jezika, kao što su npr. web stranice odobrenih udžbenika.

Obrazovno-vaspitni ishodi predmeta

Ishodi predstavljaju jasne iskaze o tome šta se od učenika očekuje da zna, razumije i/ili da je sposoban da uradi nakon završenog procesa učenja. Oni opisuju kompetencije učenika – znanja, vještine, stavove i vrijednosti koje je učenik stekao nakon završenog procesa učenja. Ishodi učenja se odnose na postignuća učenika, a ne na ciljeve nastavnika. Cilj učenja je namjera, a ishod učenja je mjerljivi rezultat ostvarenosti te namjere. Zahtjev za jasnom i eksplicitnom formulacijom ishoda učenja dio je šireg konteksta u kome se fokus obrazovanja pomjera sa nastave, nastavnika i onoga čemu oni žele da nauče učenike, ka učenicima, odnosno onome šta oni znaju da urade, kao rezultatu učenja u toku nastavnog procesa. Sama nastava i učenje prilagođeni su postizanju prethodno definisanih rezultata učenja. Ishodi učenja, predstavljaju osnovu za osmišljavanje efikasnih nastavnih aktivnosti, ali i za osmišljavanje metoda procjenjivanja kojima će se na najbolji način utvrditi nivo ostvarenosti ishoda.

Ishodi u predmetnom programu za engleski jezik određeni su tako da budu u skladu sa *Zajedničkim evropskim okvirom za žive jezike*. Nivo poznavanja engleskog jezika koji učenice treba da dostignu do završetka srednjeg stručnog obrazovanja je nivo B2.

U Tabeli 1 dat je tematski okvir i pregled pojmova/sadržaja za nivo B2. Nastavnici uz ključne sadržaje/pojmove koji su dati u poglavlju E, samostalno planiraju teme i preostale sadržaje/pojmove – za svaki razred posebno – na nivou aktiva, uzimajući u obzir mogućnosti učenika, didaktičke principe i propisani udžbenik.

⁴Dalje u tekstu ICT.

Tabela 1 – Tematski okvir i pojmovi/sadržaji za CEFR nivo B2 (uključujući i B1)

Tematski okvir	
Porodica i društvo	Lični podaci, porodica, prijatelji, poznanici, susjedi, uslovi stanovanja, klubovi i udruženja; svakodnevni život; ljubav i prijateljstvo, problemi i sukobi; tradicija, kultura, nauka, umjetnost; mediji, naučno-tehnološka dostignuća, ICT tehnologije; višejezičnost i multikulturalnost; zaštita ljudskih prava.
Slobodno vrijeme i razonoda	Hobiji i interesovanja (sport, muzika, TV, film, pozorište...), internet i društvene mreže, školski raspust i praznici.
Obrazovanje	Obrazovne institucije, ispiti; vrste i izbor zanimanja.
Ishrana	Prehrambeni proizvodi, zdrava ishrana, ugostiteljski objekti.
Zdravlje	Djelovi tijela, čula, higijena, zdravlje, bolesti i povrede, bolesti zavisnosti, zdravi stilovi života.
Kupovina	Vrste prodavnica, kupovina; moda i odijevanje.
Putovanja	Turistička putovanja, smještaj, znamenitosti; prevozna sredstva.
Uslužne djelatnosti	Uključujući državne službe i institucije; formulari, zahtjevi.
Održivi razvoj i zaštita životne sredine	Biljni i životinjski svijet, vremenske prognoze, vremenske nepogode, klima i klimatske promjene.
Pojmovi/sadržaji	
Phonology	<ul style="list-style-type: none"> – pronunciation of English sounds, word stress, silent letters, strong & weak forms, sentence stress, intonation.
Nouns	<ul style="list-style-type: none"> – plural only/singular only, foreign plural, collective nouns, countable/uncountable nouns, compound nouns and their plural forms, complex noun phrases, noun verb agreement, – possessive case: Saxon genitive (with measures and time expressions), double genitive, independent genitive (<i>I left it at the dry cleaner's</i>), complex noun phrases with <i>of</i> and possessive 's (<i>The window of my brother's car was broken</i>), – <i>such (a) + adjective + noun</i> (for emphasis).
Pronouns	<ul style="list-style-type: none"> – personal: subject pronoun omission in informal contexts (<i>Must rush now. Sounds great.</i>), – possessive pronouns in subject position (<i>Yours is always an excellent essay.</i>), – relative <i>who, whom, that, which, whose</i>, (<i>whose, which</i> to refer to a whole clause or sentence), – reflexive/emphatic, – reciprocal pronouns <i>each other, one another</i>, – introductory/impersonal <i>it</i>, – indefinite pronouns: universal, partitive, quantifying.
Determiners	<ul style="list-style-type: none"> – indefinite article: generic use, jobs, nationalities & religions (singular), prices, with a single unit of measure, with <i>what&such</i>, – definite article: (used with/<i>for/before</i>) unique/specific things, generic sense, names of families, back-pointing, forward-pointing, post-modified abstract nouns, adjectives as nouns, correlative comparative, geographical names (rivers, seas, oceans, mountain ranges, groups of islands, channels, canals), works of art, museums, monuments, hotels & restaurants, musical instruments, newspapers, – zero article: (used with/<i>for/before</i>) generic sense, abstract/mass nouns, pairs of nouns (<i>arm in arm</i>), titles followed by proper names, professions (<i>Engineering is a well-paid career</i>), geographical names (individual mountains, lakes and islands), routine places when reference is to the activities going on there (<i>at</i>

	<p><i>school/university/work...), stations & airports, languages, sports, illnesses, newspaper headlines, notices, user guides,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - demonstratives (as pronouns or intensifiers), - quantifiers (<i>no, none of the, neither, either, any, both, few/little, some, several, a lot of, much/many, most, each, every, all, including a piece of..., a bar of...</i>), - <i>another/other/the other,</i> - numerals: hundred/thousand/million vs. hundreds/thousands/millions; fractions & decimals; mathematical operations.
Adjectives	<ul style="list-style-type: none"> - <i>enough</i> after adjectives followed by the <i>to</i>-infinitive, - adjectives with <i>quite a(n),</i> - <i>too</i> before adjectives followed by the <i>to</i>-infinitive, - <i>rather a/an + adjective,</i> - comparison of adjectives: regular & irregular, superiority & inferiority, equality (<i>as +adj + as</i>) & inequality (<i>not as/so +adj + as</i>), correlative comparative (<i>The sooner, the better.</i>), - comparative adjectives with <i>a lot,</i> with <i>much</i> before countable and uncountable nouns, with <i>slightly,</i> - <i>by far</i> to make superlative adjectives stronger, - superlative adjectives before a noun followed by the <i>to</i>-infinitive (<i>The easiest way to do it is to use a computer.</i>), - participial (<i>-ing& -ed/en</i>) adjectives, - adjectives or adjective phrases after pronouns such as <i>something, nothing, somewhere, nowhere,</i> - non-gradable adjectives, - <i>so (much)/a (little)bit/even + comparatives,</i> - the usual word order of adjectives (<i>opinion, size, shape, age, colour, nationality, material</i>).
Prepositions	<ul style="list-style-type: none"> - place/position, direction, time, manner, agent, complex prepositions (e.g. <i>apart from</i>), less frequent simple prepositions (e.g. <i>amongst</i>), - preceding nouns, following adjectives, - stranded prepositions: reported question clauses and relative clauses (<i>They asked me which company I worked for. This is the best restaurant I have been to.</i>)
Verbs	<ul style="list-style-type: none"> - present simple: permanent states, scientific facts, narratives (a story, a joke, a plot, sports commentaries), <i>do</i> for emphasis (<i>I do miss you.</i>), - present continuous: an annoying habit (with <i>always, continually, constantly...</i>), states in a process of change, - present simple vs. present continuous - stative verbs: senses, emotions, mental processes, possession, - stative and dynamic verbs: <i>be, expect, have, look, taste, think, see, smell, weigh,</i> - past simple: past routines, habits and states, <i>do</i> for emphasis (<i>I did apologize.</i>), - past continuous: to give a reason (often with <i>because</i>), to make a request or suggestion more polite or less direct, - past simple vs. past continuous - present perfect: for past actions with present relevance, with <i>always, often, lately, recently, seldom, rarely,</i> for recent actions, with superlatives, the continuative use, for actions which may be repeated in the future (with frequency adverbs and expressions such as <i>three/four/several times</i>), e.g. <i>I've watched him on TV several times</i> (i.e. and I expect to again), with future time reference in time clauses, - present perfect vs. past simple - present perfect continuous: the continuative use, focus on the duration of a continuing action, explaining a present result (focus on the activity), for actions repeated an unspecified number of times up to the present moment (<i>Jade has been phoning Jim every night for the past week</i>),

- past perfect
- past perfect continuous,
- narration: the use of the narrative tenses
- expressing futurity: *will/won't* + V: prediction, decision made at the time of speaking, intention, determination, *be going to* + V: intention, prediction with present evidence, present simple: for fixed future events (timetables), present continuous: personal arrangements,
- future continuous: prediction of a progressive future activity, tactful queries,
- future perfect simple: prediction of an action completed by a point of time in the future,
- future perfect continuous: prediction of an action still going on at a point of time in the future,
- expressions with future time reference: official arrangements (*be to*), timetables (*be due to*), immediate future (*about to, on the point/verge of*), probability/certainty (*likely to, bound/sure to*),
- imperative: for offers and invitations, *let me* + base form of a main verb, as a focusing device, to introduce something (e.g. *Let me tell you my story*), with *do* for emphasis (e.g. *Do let me know the results.*)
- question tags: all tenses (including irregular question tags with *am/everyone/let's/imperative...*)
- *I wish/If only* (with present, future & past time reference),
- *I wish/If only* + S + *would*,
- *It's (about/high) time* + past verb forms (with present & future time reference),
- causative *have/get* to cause something to be done for you by somebody else (including *have* for an unpleasant experience),
- passive voice: all tenses; ditransitive verbs; modals; passive infinitives (present and perfect); present gerund/participle; personal & impersonal structures (*believe, consider, know, expect, suppose, think...*),
- *used to*: for past actions& states which no longer take place/exist,
- *would* + infinitive: past actions which no longer take place,
- ability: present (*can, be able to*), past (*could, was/were able to*),
- possibility: present (*may, might, could*), past (*could have, might have*), future (*will be able to*),
- permission: present/future (*can, can't*), past (*allowed to*),
- obligation: present (*have (got) to, must, need to, should, ought to*), past (*had to*), future (*will have to, will need to*),
- necessity: present (*must, have to, need to*), past (*had to*), future (*will have to, will need to*),
- prohibition: present (*must not*),
- past criticism/regret: *should (not) have*,
- absence of obligation or necessity: present (*do not have to, do not need to*), past (*did not have to, did not need to, need not have*), future (*will not have to, will not need to*),
- advice/recommendation: present/future (*must, should, had better*),
- logical deduction: present/future (*must, have to, cannot*), past (*must have, cannot have*), *may/might/could, may/might not*
- probability: present/future (*should*), past (*should have*),
- willingness/refusal: present (*will, won't*), past (*would, wouldn't*),
- hypothetical desires: present/future (*would*), past (*would have*),
- alternative structures to express modality: *be likely/sure/certain, manage to do/succeed in doing, be allowed/permitted/forbidden/obliged/required to do, be banned from doing, be supposed/meant to*,
- offers: *will, shall, would*,

	<ul style="list-style-type: none"> - suggestions: <i>shall, would</i>, - requests: <i>will, would</i>, - desires/preferences: <i>would</i> + verbs of liking /preferences, <i>would rather, used to vs. be/get used to</i>, - modals + perfect infinitive, - gerunds: types and functions, - Present infinitives: with/without <i>to</i>, - Perfect infinitives: with/without <i>to</i>, - Present participle, - Past participle, - catenative verbs + infinitives and/or gerunds (including verbs expressing likes & dislikes) + V / V + -ing, with change of meaning), - verb patterns: verb + <i>to</i> infinitive, verb + object + <i>to</i> infinitive, modals + bare infinitive, verb + object + bare infinitive, - multi-part verbs: phrasal, prepositional and phrasal-prepositional, transitive/intransitive, separable/inseparable verbs.
Adverbs	<ul style="list-style-type: none"> - a wide range of adverbs/adverb phrases of: time (<i>instantly</i>), frequency (<i>constantly</i>), place (<i>nearby</i>), manner (<i>illegally</i>), degree (<i>quite, rather, extremely, absolutely...</i>), to indicate an attitude/viewpoint (<i>obviously, actually...</i>), - relative adverbs: <i>when, where, why</i>, - comparison of adverbs (<i>more slowly, faster, harder</i>), - comparison of equality: <i>as</i> +adv. + <i>as</i> & inequality: <i>not as/so</i> + adv. + <i>as</i> (<i>I'm not watching TV as often as I did.</i>), - <i>How</i> + adjective + clause (<i>How lucky you are to have such nice neighbours! How lovely to get your letter!</i>), - adverbs with the same form as adjectives, - the usual word order of adverbs.
Conjunctions	<ul style="list-style-type: none"> - coordinating conjunctions: <i>and, but, as well as, or, either ...or, neither... nor</i> - subordinating: including more complex ones to introduce clauses of time, place, condition (0, 1, 2, 3; e.g. <i>as long as, provided...</i>), purpose (<i>in order to/that, so that</i>), result (<i>so that, so ... that</i>), contrast (<i>although, even though, in spite of</i>), reason (e.g. <i>due to the fact that</i>), comparison/manner (e.g. <i>as though</i>).
Word formation	<ul style="list-style-type: none"> - derivation, - prefixes: <i>un-, in-, im-, il-, ir-, non-, dis-, re-, mis-, anti-, under-, over-, out-</i>, - nouns (<i>-ion, -ment, -al, -er, -ee, -ist, -ess, -hood, -dom</i>), - compound nouns (<i>newspaper, waiting-room, pocket money</i>), compound adjectives (<i>good-looking, well-known</i>), - verbs (<i>-ize/-ise, -ify, -en</i>), - adjectives (<i>-less, -ful, -ous, -ic, -y, -al, -able/-ible, -an</i>), - adverbs (<i>-ly</i>), - conversion (N-V, V-N, N-Adj).
Sentence level	<ul style="list-style-type: none"> - affirmative sentences, - negative sentences, - questions: <i>yes/no</i> questions, <i>wh</i>-questions, - negative-interrogative: to express surprise or enthusiasm (<i>Doesn't that sound excellent to you?</i>), - nominal clauses: <i>that</i> (<i>I believe that everything happens for a reason.</i>), <i>what</i> (<i>I know what you mean</i>), - linking adverbs/devices (<i>therefore, furthermore, otherwise, however, generally, in addition...</i>) to show a relationship between two clauses or sentences, - <i>neither... nor</i> for emphasis, - <i>not only... but (also)</i> for focus,

	<ul style="list-style-type: none"> - relative clauses: defining (with <i>who, whom, that, which, whose, where, when</i>), non-defining, - conditional clauses: 0, 1, 2, 3 (including alternatives to <i>if: unless & provided that</i>), mixed time reference, - adverbial clauses denoting: time (including future time reference), place, purpose, result, contrast/concession, reason, comparison/manner, - participial clauses: with present, past, perfect participles, - <i>to</i>-infinitive & reduced clauses after comparative adjectives + <i>than</i> (<i>It is much better to be married than to be single. It performs better than expected.</i>), - reported speech: statements (<i>said, told</i>), commands, requests, questions, embedded questions, a wide range of reporting verbs (<i>add, admit, claim, complain, deny, promise, suggest, warn</i>), - inversion after negative adverbs in front position, - cleft sentences
--	---

Napomena: Gdje god je potrebno, preciznosti radi, prethodno navedene sadržaje možete potražiti na <http://www.englishprofile.org/english-grammar-profile/egp-online?start=140>

G. PRILAGOĐAVANJE PROGRAMA DJECI SA POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA I NADARENIM UČENICIMA

a) Prilagođavanje programa djeci sa posebnim obrazovnim potrebama

Zakon o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama, članom 12 definiše način prilagođavanja nastave i učenja učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama koji se školuju po Programu uz obezbjeđivanje dodatnih uslova, pomagala i stručne pomoći u gimnazijskom obrazovanju.

U zavisnosti od smetnji i teškoća u razvoju, sposobnosti i potreba učenika, individualni program omogućava mijenjanje, prilagođavanje i individualizaciju metodike kojom se sadržaji realizuju.

Primjer: za učenika bez ostatka vida, škola treba da u saradnji s Resursnim centrom Podgorica obezbijedi udžbenike na Brajevom pismu, elektronske udžbenike, omogući siguran i bezbjedan prostor, bez barijera i sl.

Više informacija može se naći na sajtu:

<http://www.skolskiportal.edu.me/Pages/Inkluzivnoobrazovanje.aspx>

b) Prilagođavanje programa nadarenim učenicima

Darovitost je skup osobina koje daju pojedincu potencijal za dosljedno postizanje natprosječnih uspjeha u jednom ili više područja ljudske djelatnosti. Darovitost je rezultat kombinacije opštih i posebnih intelektualnih sposobnosti, osobina ličnosti, motivacije i kreativnosti.

Daroviti učenici su vrlo maštoviti i kreativni i umno sazrijevaju brže od svojih vršnjaka. Obično daleko više čitaju od svojih vršnjaka i pokazuju izrazito interesovanje za oblasti za koje su nadareni. Postavljaju puno pitanja, logički brže zaključuju, mogu analizirati, sintetisati i stvarati samo sebi poznate puteve rješavanja složenih zadataka, i često posjeduju umjetničke sposobnosti. Nerijetko imaju i razvijen osjećaj za duhovne vrijednosti i prepoznaju taj osjećaj kod drugih.

Zakonom o gimnaziji Crne Gore propisano je da je škola u obavezi da za nadarene učenike prilagodi metode i oblike rada i da im omogući uključivanje u dodatnu nastavu i druge oblike individualne i grupne podrške, u skladu sa posebnim programom.

Poštovanjem principa individualizacije u nastavi i primjenom diferencirane nastave omogućuje se darovitim učenicima da bolje napreduju u heterogenim odjeljenjima (redovna nastava), u društvu svojih vršnjaka. Daroviti učenici se međusobno razlikuju kako po prirodi svojih sposobnosti tako i po stepenu nadarenosti, pa je, stoga, potrebno stvoriti uslove za korišćenje različitih nastavnih aktivnosti koje će omogućiti ostvarivanje njihovih punih potencijala.

H. VREDNOVANJE OBRAZOVNO-VASPITNIH ISHODA

Pod vrednovanjem obrazovno-vaspitnih ishoda podrazumijeva se proces praćenja, provjeravanja i ocjenjivanja (davanje brojčane ili opisne ocjene). Tokom praćenja nastavnik prikuplja podatke o tome kako teče proces učenja tj. napredovanja učenika. Da bi taj proces bio efektivan potrebno je definisati jasne elemente i kriterijume na osnovu kojih se vrši praćenje kao i tehnike i instrumente koji se koriste u te svrhe. Isti elementi i kriterijumi koriste se i u procesu provjeravanja i ocjenjivanja.

Ciljevi praćenja, provjeravanja i ocjenjivanja proističu iz ciljeva predmeta i upućuju na to šta treba da se prati, provjerava i ocjenjuje. Sposobnost usmene i pisane komunikacije na engleskom jeziku koja uključuje jezičku kompetenciju, interkulturalnu kompetenciju i generičku kompetenciju, su ciljevi praćenja, provjeravanja i ocjenjivanja u nastavi engleskog jezika. Na osnovu navedenih ciljeva definišu se elementi praćenja, provjeravanja i ocjenjivanja i oni su dati u Tabeli 2.

Za svaki elemenat praćenja, provjeravanja i ocjenjivanja potrebno je definisati kriterijume. Kriterijumi govore o tome u kojoj mjeri su učenici ostvarili očekivane ishode i obično se daju na tri nivoa: osnovni, srednji i viši. U Tabeli 3 dat je primjer kriterijuma za slušanje odnosno razumijevanje živog ili snimljenog govora.⁵

Tabela 2 – Elementi praćenja, provjeravanja i ocjenjivanja

Elementi praćenja i ocjenjivanja			
Jezička kompetencija			
Slušanje	Govor	Čitanje	Pisanje
razumijevanje živog ili snimljenog govora	izgovor i intonacija, govorna produkcija, govorna interakcija,	razumijevanje pisanog teksta	vođeno/kontrolisano pisanje, produktivno pisanje/pisana produkcija i interakcija
Interkulturalna kompetencija			
Učenje i odnos učenika prema nastavi			

⁵Plan praćenja i ocjenjivanja učenika iz predmeta Engleski jezik, Zavod za školstvo, zzs.gov.me

Tabela 3 – Kriterijumi praćenja, provjeravanja i ocjenjivanja za razumijevanje živog ili snimljenog govora

Elementi praćenja i ocjenjivanja	Slušanje/razumijevanje živog ili snimljenog govora
Osnovni nivo	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prepoznaje vrstu, temu i suštinu teksta uz vizuelnu podršku, ponavljanje i pojednostavljanje; – djelimično pronalazi ključne činjenične informacije koje su izražene najfrekventnijim riječima, izrazima i osnovnim gramatičkim elementima.
Srednji nivo	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prepoznaje vrstu, temu i suštinu teksta uz povremenu vizuelnu podršku i ponavljanje; – razumije opšti smisao, ali ne uvijek i svaki pojedinačni detalj; – razumije eksplicitne informacije koje su date frekventnim riječima, izrazima i odgovarajućim gramatičkim elementima; – povremeno izvodi zaključke na osnovu datih podataka, navodi argumente, izražava vlastito mišljenje;
Viši nivo	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prepoznaje vrstu i temu teksta; – razumije opšti smisao teksta; – izdvaja sve eksplicitno date relevantne glavne i skoro sve specifične informacije; – izvodi zaključak; – razlikuje stavove od činjenica; – uočava izvantekstualne okolnosti sporazumijevanja i odnose među sagovornicima; – kritički izvodi zaključke na osnovu datih podataka, kreira i evaluirira argumente i formira vlastito mišljenje.

Takođe je potrebno uzeti u obzir i odnos učenika prema radu i obavezama u školi kao što su: učešće u radu na času, učešće u radu u grupi, izrada domaćih zadataka, donošenje udžbeničkog kompleta, samostalna izrada jednog projektnog zadatka u polugodištu, učešće u timskoj izradi jednog projektnog zadatka u polugodištu, izrada kratkih kontrolnih zadataka, izrada jednog pismenog zadatka u polugodištu.

Poznato je da svako uči na svoj način, pa bi svim učenicima trebalo pružiti priliku da pokažu šta znaju, na način koji njima najbolje odgovara, kad god je to moguće, i uz to ih redovno podsticati da sami procjenjuju šta znaju, a šta ne znaju. Kada pratimo, provjeravamo i ocjenjujemo postignuća učenika, osnovni kriterijum trebalo bi da bude nivo komunikacijske uspješnosti, što ne znači da treba zanemariti greške – naročito one koje su prepreka uspješnoj komunikaciji (kao na primjer kada učenici koriste neodgovarajuće izraze ili je njihov izgovor do te mjere netačan da se poruka ne može razumjeti).

Tehnike koje se koriste pri provjeravanju znanja učenika ne bi trebalo da se razlikuju od onih koje se koriste na času. Veoma je važno izbjeći stvaranje stresne situacije pri ispitivanju i ocjenjivanju. Naglasak treba da bude na pozitivnim postignućima, a ne na greškama, pa svako pozitivno postignuće

treba primjereno pohvaliti i nagraditi. Tehnike koje se koriste pri praćenju, provjeravanju i ocjenjivanju postignuća učenika treba da budu primjerene njihovom uzrastu.

Najčešći oblici praćenja i provjeravanja su: protokol posmatranja i praćenja aktivnosti učenika na času, ček liste, domaći zadaci, testovi/kontrolni zadaci, pismeni zadaci, projektni zadaci, portfolio, samoprocjena/samoocjenjivanje, vršnjačka evaluacija.

Provjeravanje je sastavni dio nastave i obavlja se na svakom času. Cilj provjeravanja znanja je da se učeniku da povratna informacija o njegovim postignućima, a nastavniku povratna informacija o tome u kojoj mjeri su ostvareni obrazovni ishodi predviđeni programom. Nastavnik zajedno sa učenicima analizira rezultate provjeravanja i ocjenjivanja i planira dalje aktivnosti, trudeći se da podsticajno djeluje na motivaciju učenika.

Obaveze učenika u nastavi

Očekuje se da učenici različitim putevima mogu doći do uspjeha, a konačna ocjena objedinjuje ispunjavanje različitih obaveza učenika. Na osnovu elemenata praćenja i ocjenjivanja, utvrđuju se obaveze učenika tokom realizacije programa, i precizira se šta se od učenika očekuje.

Na početku školske godine preporučuje se dijagnostički ili inicijalni test. Inicijalni test je pokazatelj predznanja učenika i služi za bolje planiranje nastavnog procesa. Ovaj test ima isključivo dijagnostičku ulogu. Rezultate dijagnostičkog provjeravanja ne ocjenjujemo, niti ih koristimo za rangiranje učenika. Redovno provjeravanje se koristi tokom cijele školske godine i pokazuje nam u kojoj mjeri su postignuti postavljeni obrazovno-vaspitni ishodi.

Konačno provjeravanje znanja (interno/eksterno) se vrši na kraju višegodišnjeg perioda/ciklusa kao pokazatelj opšteg nivoa znanja (*proficiency*).

Tehnike provjeravanja znanja moraju biti u skladu sa stilovima učenja učenika, a najčešće su posmatranje usmenog jezičkog ponašanja učenika i pismena provjera znanja.

Posmatranje usmenog jezičkog ponašanja odvija se u okviru nastavnih aktivnosti, odnosno, tokom individualnog rada i rada u parovima i grupama. Na osnovu unaprijed dogovorenih kriterijuma nastavnik redovno bilježi svoja zapažanja o pravilnosti izgovora, fluentnosti, jasnoći izražavanja misli, gramatičkoj pravilnosti, bogatstvu i adekvatnosti leksike, primjerenosti iskaza, namjeni i okolnostima sporazumijevanja, snalažljivosti u novim situacijama.

Pismena provjera znanja obično se vrši putem različitih vrsta testova i vođenih i slobodnih sastava koje učenici pišu na času ili kod kuće. Pri ocjenjivanju sastava vodi se računa o interpunkciji i pravopisu, jasnoći izražavanja misli, primjerenosti teksta njegovoj namjeni, gramatičkoj pravilnosti, bogatstvu i adekvatnosti leksike, konstrukciji rečenice, organizaciji pasusa/teksta, formi teksta, koheziji, obradi teme.

Obavezni načini ocjenjivanja znanja su pismena provjera znanja koja se organizuje u decembru i maju, u trajanju od dva nastavna časa (blok čas ili dva uzastopna časa) u vidu testa koji će biti komplementaran ishodom predmetnog programa. Provjerom se obuhvataju:

- razumijevanje živog/snimljenog govora,
- razumijevanje pročitane teksta,
- pismeno izražavanje,
- poznavanje leksike i gramatike.

Ocjenjivanje se vrši na poznatim tipovima zadataka sa jasnim uputstvima. Učenike treba blagovremeno upoznati sa kriterijumima ocjenjivanja.

Vještina usmenog izražavanja ocjenjuje se najmanje jednom u polugodištu.

Ocjenjuju se:

- sposobnost učenika za učestvovanje u govornoj interakciji i
- sposobnost izlaganja poznatu temu, u okviru poznate gramatike i leksike.

Zaključna ocjena treba da pokaže u kojoj mjeri je učenik ostvario obrazovno-vaspitne ishode date u predmetnom programu.

Principi ocjenjivanja

- Svaku provjeru znanja ne prati i ocjenjivanje.
- Ciljevi i kriterijumi ocjenjivanja su jasni i učenicima poznati.
- Ocjenjivanje se vrši na poznatim tipovima zadataka i aktivnosti.
- Uputstva uz zadatke i aktivnosti su jasna i nedvosmislena.
- Ocjenjuje se znanje učenika, a ne njegovo neznanje.

I. USLOVI ZA REALIZACIJU PREDMETA (STRUČNA SPREMA I LITERATURA)

Nastava se odvija u učionici koja je opremljena CD plejerom i vizuelnim sredstvima (poster, mape, itd). Kvalitetniji rad omogućava specijalizovana učionica sa kompjuterom, projektorom, interaktivnom tablom sa odgovarajućim softverom, kao i priručnom literaturom za učenike. Preporučuje se i povremena upotreba odgovarajuće računarske učionice (računari su umreženi i priključeni na internet). Školska biblioteka je opremljena rječnicima, gramatikama, časopisima, beletristikom i priručnom literaturom za samostalni rad učenika.

Nastavu izvodi nastavnik koji je završio odgovarajući fakultet sa minimumom od 240 ECTS, u skladu sa odredbama Zakona o gimnaziji.

LITERATURA:

1. *Cambridge Language Teaching Library*, Cambridge University Press
2. Hadfield J. I Ch. (urednici serije), *Materials for Language Teachers*, Pearson
3. Harmer, J. (urednik serije), *How to ...*, Pearson
4. Hadfield J. I Ch. (urednici serije), *Games and Activities Series*, Pearson
5. *Oxford Basics*, Oxford University Press
6. *Oxford Handbooks for Language Teachers*, Oxford University Press
7. *Resource Books for Teachers*, Oxford University Press
8. *Teaching Techniques in English as a Second Language*, Oxford University Press
9. Ur, Penny (urednik serije), *Cambridge Handbooks for Language Teachers*, Cambridge University Press
10. Williams, M i Wright, T., *Cambridge Teacher Training and Development*, Cambridge University Press
11. Watcyn-Jones, P. (urednik serije), *Penguin English Photocopiables*, Pearson
12. <http://learnenglish.britishcouncil.org/en/>
<https://americanenglish.state.gov/>
<https://en.islcollective.com/>

Predmetni program **ENGLISKI JEZIK** za opštu gimnaziju, izradila je Komisija u sljedećem sastavu:

Dr Marija Mijušković, predsjednica

Mr Ljiljana Subotić, članica

Nevena Tomić, članica

U izradi Predmetnog programa korišćeni su Predmetni program za opštu gimnaziju zasnovan na ciljevima i Predmetni program za srednju stručnu školu zasnovan na ishodima.

Nacionalni savjet za obrazovanje na sjednici održanoj 24. jula 2020. godine, utvrdio je Predmetni program **ENGLISKI JEZIK** za I, II, III i IV razred opšte gimnazije.